

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
Pedagogická fakulta, Račianska 59, 813 34 Bratislava

**PRÍPRAVA NA SEBAOCHRANU
A VZÁJOMNÚ POMOC**

BRATISLAVA 2012

Obsah:

ÚVOD

A. TEORETICKÁ ČASŤ

I. MIESTO A ÚLOHY CO

1. Vznik a vývoj CO	5
2. Úlohy CO	7
2. 1. Príprava občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc	8
2. 2. Mimoriadna udalosť	8
2. 3. Varovanie a vyrozumienie obyvateľstva	9
2. 4. Evakuácia	10
2. 5. Ukrytie	12
2. 6. Individuálna ochrana obyvateľstva	12
2. 7. Zabezpečovanie záchranných, lokalizačných a likvidačných prác	15

II. ZÁSADY OCHRANY OBYVATEĽSTVA PRI ÚNIKU NEBEZPEČNÝCH LÁTOK

1. Prevádzkové havárie spojené s únikom nebezpečných toxických látok a zásady ochrany proti ich účinkom	16
1. 1. Amoniak	17
1. 2. Chlór	18
1. 3. Sírouhlík	19
1. 4. Etylén oxid	19
2. Biologické otravné látky	20
3. Ochranné opatrenia v okolí atómových elektrární	22
4. Režimy života v oblastiach ohrozenia a v oblastiach predpokladaného ohrozenia pri vzniku mimoriadnych udalostí s únikom nebezpečných látok	23
4. 1. Všeobecné zásady pre režim života obyvateľstva pri úniku nebezpečných látok	23
4. 2. Režim života pre ohrozené obyvateľstvo pri úniku nebezpečnej chemickej látky	25
4. 3. Režim života pre ohrozené obyvateľstvo pri úniku nebezpečnej rádioaktívnej látky	27
4. 4. Režim života pre ostatné ohrozené obyvateľstvo pri úniku nebezpečnej biologickej látky	32
5. Podiel civilnej ochrany na radiačnom monitorovaní územia	32
6. Kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany	33
7. Zväz civilnej ochrany	33

III. ZABEZPEČENIE PLNENIA ÚLOH CO V RÁMCI VLASTNÉHO OBJEKTU

- 1. Analýza objektu z hľadiska mimoriadnych situácií a zásady vykonávania evakuácie**
- 2. Plnenie úloh v rámci § 16 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane v znení neskorších predpisov**
- 3. Zabezpečenie plnenia úloh v zmysle platnej legislatívy (str. 4)**
- 4. Plnenie úloh, ktoré zabezpečuje organizácia v prospech zamestnancov s dôrazom na povinnosti zamestnancov pri zabezpečení plnenia stanovených úloh CO**

B. PRAKTICKÁ ČASŤ:

I. KOLEKTÍVNA OCHRANA

V objektoch, ktoré majú vlastný stály úkryt, vykonať ukážku spohotovenia režimu života, činnosti filtračno-ventilačného zariadenia, úkrytový poriadok.

II. INDIVIDUÁLNA OCHRANA

Prostriedky individuálnej ochrany (PIO).

Ukážka typov ochranných masiek, improvizovaných prostriedkov individuálnej ochrany. Praktický nácvik kompletizácie ochrannej masky (OM), spôsob nasadzovania OM, organizácie výdaja PIO.

PLATNÁ LEGISLATÍVA V OBLASTI CO

- **Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. z 27. januára 1994 o civilnej ochrane obyvateľstva**, v znení neskorších predpisov
- **Zákon NR SR č. 515/2003 Z. z. z 5. novembra 2003 o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov** uverejnený v čiastke 215
- **Vyhláška MV SR č. 297/1994 Z. z. z 19. októbra 1994 o stavebnotechnických požiadavkách na stavby a o technických podmienkach zariadení vzhľadom na požiadavky civilnej ochrany** v znení vyhlášky MV SR č. 202/2002 Z. z. uverejnenej 23. apríla 2002 v čiastke 86
- **Vyhláška MV SR č. 75/1995 Z. z. z 13. apríla 1995 o zabezpečovaní evakuácie** v znení vyhlášky MV SR č. 194/2002 Z. z. uverejnenej 19. apríla 2002 v čiastke 81
- **Vyhláška MV SR č. 300/1996 Z. z. z 2. októbra 1996 o zabezpečovaní ochrany obyvateľstva pri výrobe, preprave, skladovaní a manipulácii s nebezpečnými škodlivinami** v znení vyhlášky MV SR č. 195/2002 Z. z. uverejnenej 19. apríla 2002 v čiastke 81
- **Vyhláška MV SR č. 303/1996 Z. z. zo 14. októbra 1996 na zabezpečovanie prípravy na civilnú ochranu** v znení vyhlášky MV SR č. 384/1998 Z. z. z 18. decembra 1998 uverejnenej v čiastke 153
- **Vyhláška MV SR č. 314/1998 Z. z. zo 6. októbra 1998 o podrobnostiach na zabezpečovanie hospodárenia s materiálom civilnej ochrany** v znení vyhlášky MV SR č. 414/2004 Z. z. z 23. júna 2004 uverejnenej v čiastke 176
- **Vyhláška MV SR č. 348/1998 Z. z. z 27. októbra 1998 o zabezpečovaní technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany** v znení vyhlášky MV SR č. 196/2002 Z. z. z 19. apríla 2002 uverejnenej v čiastke 81
- **Vyhláška MV SR č. 557/2002 Z. z. z 11. septembra 2002 o výdavkoch na civilnú ochranu obyvateľstva z prostriedkov štátneho rozpočtu** uverejnená 1. októbra 2002 v čiastke 217
- **Vyhláška MV SR č. 201/2002 Z. z. z 3. apríla 2002 o zabezpečovaní organizovania jednotiek civilnej ochrany a o zabezpečovaní záchranných, lokalizačných a likvidačných prác** uverejnená 23. apríla 2002 v čiastke 86
- **Nariadenie vlády SR č. 130/1994 Z. z. z 26. apríla 1994 o jednorazovom mimoriadnom odškodnení za ujmu na zdraví, alebo smrť v súvislosti s pomocou poskytnutou pri plnení úloh CO** uverejnené 1. júna 1994 v čiastke 37
- **Nariadenie vlády SR č. 565/2004 Z. z. z 29. septembra 2004 ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 166/1994 Z. z. o kategorizácii územia Slovenskej republiky** v znení nariadenia vlády SR č. 25/1997 Z. z.
- **Zákon 395/2011 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.**

Ú V O D

Príprava občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc (ďalej len POSOVP) ako súčasť systému prípravy občanov, jednotiek a zariadení CO vychádza z práva¹⁾ každého občana na včasné varovanie pred hroziacim nebezpečenstvom, na zabezpečenie prostriedkami individuálnej ochrany vrátane špeciálnych prostriedkov na evakuáciu a ukrytie a na informácie o spôsobe ochrany, na bezprostrednú pomoc pri ohrození života, zdravia a majetku.

Uvedené právo na ochranu života a zdravia deklaruje a rieši Ústava SR, zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane v znení neskorších predpisov, zákon č. 369/1990 Zb. o organizovaní samosprávy v znení neskorších predpisov, zákon NR SR č. 222/96 Z. z. o organizovaní miestnej štátnej správy, zákon SNR č. 377/1990 Zb. o hlavnom meste SR Bratislave v znení neskorších predpisov, vyhláška MV SR č. 303/1996 Z. z. na zabezpečovanie prípravy na CO v znení neskorších predpisov.

Cieľom tejto prípravy je umožniť čo najväčšiemu počtu občanov získanie nevyhnutných vedomostí, návykov a zručnosti k sebaochrane a pomoci iným v núdzi pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.

A. Teoretická časť

I. MIESTO A ÚLOHY CO

1. Vznik a vývoj civilnej ochrany

V bývalej ČSR bol 11. 04. 1935 prijatý zákon číslo 82/1935 Zb. o ochrane a obrane proti leteckým útokom. Na základe tohoto zákona vyšlo vládne nariadenie zo dňa 18. 10. 1935, ktorým sa stanovili predpisy o obstarávaní plynových masiek a niektorých povinností obcí pri ochrane a obrane proti leteckým útokom.

V súlade s uvedenými dokumentmi vznikla "Civilná protiletecká ochrana" (CPO), ktorá plnila úlohy v rokoch 1935-1948. Názov ochrana (v zmysle CO) sa používal len do roku 1951, od tohto obdobia sa používal pojem civilná obrana. Po skončení 2. svetovej vojny bola civilná obrana budovaná takmer výlučne ako súčasť obrany štátu. Na základe zásad riadenia obrany ČSSR a za účelom zdokonalenia CO bola na 33. schôdzi Rady obrany štátu dňa 09. 12. 1982 schválená "Smernica o Civilnej obrane ČSSR". Celá koncepcia CO bola takmer výhradne zameraná na ochranu proti zbraniam hromadného ničenia za brannej pohotovosti štátu. Postupne bolo nutné

1) § 17 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

prejsť od globálneho poňatia ochrany obyvateľstva a národného hospodárstva ako celku k riešeniu mikrosféry civilnej obrany, t. j. k činnosti v jednotlivých miestach k ochrane jednotlivcov a skupín. Toto úsilie nadobudlo širší význam v dobe po vzniku živelných pohrôm ako napr. zemetrasenie v Arménsku a Iráne a po vzniku veľkých prevádzkových havárií akými boli napr. havárie v Sovese, Bhópále, Černobyle. Vtedy sa ukázalo, že situácie katastrof sa svojim obsahom, rozsahom ničenia a charakterom veľmi približujú situáciám, ktoré môžu vzniknúť po ozbrojenom konflikte vedenom konvenčnými zbraňami. Príprava k ochrane i opatrenia pri záchranných prácach v čase vojny sú často identické s opatreniami pri katastrofách v mieri.

A tak pôvodne okrajová úloha stanovená civilnej obrane a to podieľať sa na záchranných prácach pri živých pohromách, haváriách a katastrofách v mieri sa stala postupne úlohou základnou, hlavnou.

Zmenou spoločensko-politického systému po novembri 1989 a predovšetkým podpísaním Dodatočných protokolov I. a II. k ženevským dohovorom prezidentom bývalej ČSFR dňa 19.01.1990, sa vytvorili nové podmienky pre postavenie, úlohu a činnosť civilnej obrany. Významným medzníkom vo vývoji CO bol rok 1991, kedy na podmienky Slovenskej republiky boli rozpracované úlohy Koncepcie civilnej obrany bývalej ČSFR. Toto rozpracovanie bolo schválené uznesením 6. schôdze Rady obrany SR dňa 29. 11. 1991 so strategickým zámerom vybudovať civilnú obranu SR, pri plnom rešpektovaní ustanovení Dodatočných protokolov Ženevských konvencií, ako i článok 31 Ústavného zákona č. 23/1991 Zb. (Listina základných práv a slobôd).

Pre zabezpečenie základných funkcií pôsobenia civilnej obrany v SR v nových podmienkach formovania a rozvoja našej spoločnosti boli podpredsedom vlády SR- náčelníkom CO SR vydané "Smernice pre činnosť v nevojenskej časti CO SR na prechodné obdobie", roky 1991-1992. Zmyslom týchto smerníc bolo ujednotiť prístupy k zabezpečeniu úloh a opatrení CO SR v nevojenskej časti CO najmä z hľadiska ochrany proti možným vznikom mimoriadnych situácií.

Po parlamentných voľbách v roku 1992 pri realizácii programového vyhlásenia vlády SR boli riešené otázky prechodu civilnej obrany z federálnej kompetencie do pôsobnosti Slovenskej republiky a zároveň sa začlenila do rezortu Ministerstva vnútra. Vykonalo sa tak na základe zákona NR SR č. 2 zo dňa 16. 12. 1992 a MV SR v súlade s týmto zákonom sa stalo ústredným orgánom štátnej správy aj pre civilnú ochranu. Týmto dokumentom sa názov obrana zmenil na názov ochrana.

Je možné konštatovať, že rok 1993 bol rokom prechodu civilnej ochrany do nových podmienok. Tie sú vymedzené hlavne ustanoveniami Ústavy Slovenskej republiky o práve občana na ochranu života a zdravia.

Základným právnym dokumentom upravujúcim veci civilnej ochrany je zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

Civilná ochrana je riešená aj v iných štátoch Európy, napr.:

BELGICKO - chápe CO ako súhrn opatrení a prostriedkov, ktoré sú určené pre ochranu a prežitie obyvateľstva a k zaisteniu ochrany národného majetku v období vojny. Ďalšou úlohou je kedykoľvek poskytnúť pomoc obyvateľstvu a chrániť materiálne hodnoty v prípade katastrof a nešťastí.

DÁNSKO - chápe CO ako humanitnú a nevojenskú organizáciu, ktorej povinnosťou je chrániť životy, poskytovať pomoc obyvateľstvu a znižovať na najnižšiu možnú mieru škody na životnom prostredí. Je dôležitým prvkom v systéme národnej obrany a tvorí nedeliteľnú súčasť celkovej ochrany krajiny.

FRANCÚZSKO - systém CO predstavuje v národnom meradle celoštátne opatrenia, ktoré sú realizované v záujme ochrany obyvateľstva a ekonomiky štátu za účelom vykonávania záchranných a prvoradých likvidačných prác v prípade vojnového konfliktu a v prípade živelných pohrôm a veľkých prevádzkových havárií.

RAKÚSKO - považuje CO za súhrn všetkých opatrení, ktoré umožňujú obyvateľstvu prežitie nebezpečných situácií všetkého druhu.

ŠVÉDSKO - CO je chápaná ako čisto humanitná organizácia. Jej povinnosti možno zhrnúť do hesla: "Chrániť a zachraňovať životy". Švédska vláda uznáva právo každého občana krajiny na ochranu pred "cudzím napadnutím" a pred následkami možných živelných pohrôm a prevádzkových havárií.

Na základe týchto skutočností možno prijať záver, že i CO našej republiky je systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znižovanie rizík ohrozenia, ako aj určenie postupov a činnosti pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. Obdobné úlohy plní CO aj počas vyhlásenia krízových situácií.

2. Úlohy civilnej ochrany

Poslaním civilnej ochrany²⁾ je v rozsahu ustanovenom týmto zákonom chrániť život, zdravie, majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.

2) § 2 ods. 2 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

2. 1. Príprava občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc

Nedeliteľnou súčasťou civilnej ochrany je príprava občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc.³⁾

Sebaochranou⁴⁾ sa rozumie pomoc vlastnými silami a prostriedkami, ktorá sa zameriava na ochranu vlastnej osoby a jej najbližšieho okolia a smeruje k zmierneniu alebo k zamedzeniu pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti.

2. 2. Mimoriadna udalosť

Pokiaľ sa v tomto zákone používa pojem "**mimoriadna udalosť**"⁵⁾, rozumie sa tým stav zapríčinený živelnou pohromou, haváriou alebo katastrofou, pričom :

a) živelná pohroma je udalosť, pri ktorej dôjde k nežiaducemu uvoľneniu kumulovaných energií alebo hmôt v dôsledku nepriaznivého pôsobenia prírodných síl, pri ktorej môžu pôsobiť nebezpečné látky, alebo pôsobia ničivé faktory, ktoré majú negatívny vplyv na život, zdravie alebo na majetok,

b) havária je mimoriadna udalosť, ktorá spôsobí odchýlku od ustáleného prevádzkového stavu, v dôsledku čoho dôjde k úniku nebezpečných látok alebo k pôsobeniu iných ničivých faktorov, ktoré majú vplyv na život, zdravie alebo na majetok,

c) katastrofa je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k narastaniu ničivých faktorov a k ich následnej kumulácii v dôsledku živelnej pohromy a havárie.

Pod ochranou obyvateľstva sa podľa Ženevských dohôd z roku 1949 rozumie napr.:

- varovanie,
- evakuácia,
- organizovanie a poskytovanie úkrytov,
- zabezpečenie prostriedkami individuálnej ochrany,

3) § 2 ods. 2 vyhlášky MV SR č. 303/1996 Z. z. na zabezpečenie prípravy na CO v znení neskorších predpisov

4) § 3 ods. 15 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

5) § 3 ods. 2 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

- záchranné práce,
- zdravotnícka prvá pomoc,
- boj s požiarom,
- zisťovanie a označovanie nebezpečných oblastí,
- likvidácia následkov (dezaktivácia, odmorovanie, dezinfekcia),
- zaistenie poriadku v postihnutých oblastiach.

2. 3. Varovanie a vyzozumenie obyvateľstva

Jedným z najdôležitejších opatrení, ktoré môže výrazne znížiť straty na ľudských životoch a majetku pri mimoriadnej udalosti, je včasné a spoľahlivé **varovanie obyvateľstva a vyzozumenie osôb**. Tieto opatrenia v civilnej ochrane SR zabezpečuje informačný systém CO.

Varovanie obyvateľstva⁶⁾ sa vykonáva varovnými signálmi: **"VŠEOBECNÉ OHROZENIE"** - 2 minútovým kolísavým tónom sirén pri ohrození alebo vzniku mimoriadnej udalosti, ako aj pri možnosti rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti, **"OHROZENIE VODOU"**- 6 minútovým stálym tónom sirén pri ohrození ničivými účinkami vody.

Koniec ohrozenia alebo koniec pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti sa vyhlasuje signálom **"KONIEC OHROZENIA"** - 2 minútovým stálym tónom sirén bez opakovania.

Varovné signály a signál "KONIEC OHROZENIA" sa následne dopĺňajú **hovorenou informáciou** prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov. **Slovná informácia obsahuje:** deň a hodinu vzniku alebo skončenia ohrozenia, údaje o zdroji ohrozenia, údaje o druhu ohrozenia, údaje o veľkosti ohrozeného územia, základné pokyny na konanie obyvateľstva.

Preskúšanie prevádzkyschopnosti systémov varovania obyvateľstva sa vykonáva **2- minútovým stálym tónom sirén** po predchádzajúcom informovaní obyvateľstva o čase skúšky prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov **spravidla každý 2 piatok v mesiaci**.

Kolísavým tónom sirén v trvaní 2 minút sa počas **krízovej situácie** vyhlasuje aj ohrozenie v prípade možného vzdušného napadnutia územia štátu. Slovná informácia pri takomto ohrození obsahuje vymedzenie územia, pre ktoré je ohrozenie vyhlásené a výraz **"vzdušný poplach"**.

6) § 3a zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

S rozvojom priemyslu, bez ohľadu na stále dokonalejšie technológie, sa neustále zvyšuje potenciálne ohrozenie v dôsledku výroby, skladovania alebo prepravy nebezpečných látok. Zvyšovanie ohrozenia a kvalitatívne nový prístup k ochrane života a zdravia občanov je hlavným dôvodom súčasnej modernizácie technického vybavenia systému, ktorý hlásna služba používa.

Systém s dominantnou linkovou prenosovou technikou a rotačnými elektrickými poplachovými sirénami, sa postupne mení na integrovaný bezdrôtovo ovládaný varovací systém, riadený výkonnou výpočtovou technikou. Na celom území SR je varovanie a vyrozumieanie zabezpečené teritoriálnym systémom a to prioritne na územiach s veľkou koncentráciou obyvateľstva a na územiach potencionálne ohrozených z vodohospodárskych diel. Tam kde je možnosť ohrozenia obyvateľstva nebezpečnými látkami, základný systém postupne dopĺňajú autonómne systémy,⁷⁾ priamo ovládané z pracovísk ohrozujúcich prevádzok.

2. 4. Evakuácia

Evakuáciou⁸⁾ sa rozumie odsun ohrozených osôb, zvierat, prípadne vecí z určitého územia. Vykonáva sa z dôvodu nevyhnutného časového obmedzenia pobytu osôb na ohrozenom území:

- **krátkodobo** s možným návratom do 72 hodín
- **dlhodobo** s možným návratom po 72 hodinách

Evakuáciu riadi a zabezpečuje:⁹⁾

Miestny úrad riadi a zabezpečuje evakuáciu prostredníctvom **evakuačnej komisie**. Evakuačnú komisiu zriaďuje starosta, ktorý vymenúva a odvoláva jej členov a schvaľuje jej štatút.

Obvodný úrad riadi a zabezpečuje evakuáciu prostredníctvom **evakuačnej komisie obvodu**. Evakuačnú komisiu obvodu zriaďuje prednosta obvodného úradu, ktorý vymenúva a odvoláva predsedu, podpredsedu, tajomníka, členov a schvaľuje jej štatút.

7) § 3 ods. 2 vyhlášky MV SR č. 348/1998 Z. z. o zabezpečovaní technických a prevádzkových podmienok informačného systému CO v znení neskorších predpisov

8) § 3 ods. 12 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

9) § 7 ods.1,2,3 vyhlášky MV SR č. 75/1995 Z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov

Pri mimoriadnej udalosti sa obyvateľstvo o evakuácii vyzrozumieva po varovaní signálom "VŠEOBECNÉ OHROZENIE", po vyhlásení mimoriadnej situácie prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov.

Každý evakuovaný si môže vziať so sebou iba **obmedzené množstvo vecí** na zabezpečenie nevyhnutných životných potrieb, pričom hmotnosť evakuačnej batožiny nemôže presiahnuť:

a) u dospelých osôb - 50 kg na jednu osobu

b) u detí - 25 kg na jednu osobu

Po vyhlásení signálu " VŠEOBECNÉ OHROZENIE":

- vyladiť rozhlasový prijímač na stanicu Slovensko 1 alebo televízny prijímač na stanicu STV1 - odvysielané budú základné informácie a pokyny,
- upozorniť susedov (starších, chorých, invalidných) na vzniknutú situáciu, prípadne poskytnúť pomoc,
- zabaliť osobné veci,
- vypnúť prístroje a spotrebiče, ktoré by bez dozoru mohli byť nebezpečné -zatvoriť plynové a vodovodné ventily,
- zabezpečiť zvieratá, ktoré sa nemôžu vziať, dostatkom krmiva a vody,
- dvere a okná zatvoriť, vypnúť klimatizačné a ventilačné zariadenia,
- dostaviť sa do evakuačného zberného miesta (po 4 hodinách od vyhlásenia evakuácie) a riadiť sa pokynmi evakuačných orgánov,

V prípade samovoľnej evakuácie (neorganizované opúšťanie ohrozeného priestoru) platia rovnaké odporúčania.

Evakuovaným sa odporúča, aby si po vyhlásení evakuácie vzali so sebou:

- osobné doklady, dôležité dokumenty, cennosti, peniaze (občiansky preukaz, vodičský preukaz, technické osvedčenie o motorovom vozidle, vkladné knižky, platobné karty a pod.),
- osobné lieky a nevyhnutné zdravotnícke potreby,
- základné trvanlivé potraviny a nápoje na 2-3 dni,
- predmety dennej potreby a osobnej hygieny
- vreckovú lampu, sviečku, zápalky,
- prikrývku, spací vak,
- náhradnú osobnú bielizeň, náhradný odev, obuv, nepremokavý plášť,
- ďalšie nevyhnutné osobné veci (podľa vlastného uváženia).

Na všetkých objektoch, ako aj na jednotlivých mestských častiach musia byť spracované **plány evakuácie** textovej aj grafickej časti.

2. 5. Ukrytie

Ukrytím¹⁰⁾ sa rozumie ochrana osôb v ochranných stavbách pred možnými následkami mimoriadnych udalostí. **Za ochranné stavby** sa považujú¹¹⁾:

- a) ochranné a úkrytové priestory všetkých kategórii a typov,
- b) chránené pracoviská, ktoré slúžia civilnej ochrane .

Ukrytie obyvateľstva sa zabezpečuje v odolných úkrytoch, plynotesných úkrytoch a jednoduchých úkrytoch budovaných svojpomocou diferencovane podľa analýzy územia, z hľadiska možných mimoriadnych udalostí.

Na zabezpečenie ukrytia obyvateľstva sa vypracovávajú plány ukrytia obyvateľstva¹²⁾, ktoré sú súčasťou plánu ochrany.

2. 6. Individuálna ochrana obyvateľstva

Individuálna ochrana obyvateľstva patrí z hľadiska jej účelu medzi protiradiačné, protichemické a proti biologické opatrenia, ktoré sú určené na zníženie, alebo vylúčenie následkov pôsobenia **nebezpečných látok**, ktorými sú prírodné alebo syntetické látky, ktoré svojimi chemickými, fyzikálnymi, toxikologickými alebo biologickými vlastnosťami samostatne, alebo v kombinácii môžu spôsobiť ohrozenie života, zdravia alebo majetku.

10) § 3 ods. 11 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

11) § 4 ods. 1 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

12) § 5 vyhlášky MV SR č. 297/1994 Z. z. o stavebnotechnických požiadavkách na stavby a o technických podmienkach zariadení vzhľadom na požiadavky civilnej ochrany v znení neskorších predpisov

Individuálna ochrana obyvateľstva sa zabezpečuje **prostriedkami individuálnej ochrany** (ďalej len „prostriedky“) a **špeciálnymi prostriedkami individuálnej ochrany** (ďalej len „špeciálne prostriedky“).

Prostriedkami (PIO) sa rozumejú prostriedky na ochranu dýchacích ciest a očí proti účinkom nebezpečných látok najmä počas vyhlásenia brannej pohotovosti štátu

Špeciálnymi prostriedkami sa rozumejú prostriedky na ochranu osôb proti konkrétnemu druhu nebezpečnej látky

Pre účely zabezpečenia prostriedkov je obyvateľstvo rozdelené do 4 vekových skupín: ¹³⁾

- deti do 18 mesiacov,
- deti od 18 mesiacov do 6 rokov,
- školopovinné deti do 15 rokov,
- dospelí

K individuálnej ochrane zaisťuje civilná ochrana dostatočný počet prostriedkov individuálnej ochrany pre obyvateľstvo. Prostriedky sú uložené v skladoch a úložištiach, odkiaľ sú pri mimoriadnych situáciách vydávané obyvateľstvu podľa spracovaných plánov. PIO sú u právnických a fyzických osôb skladované pre ich zamestnancov a osoby prevzaté do starostlivosti (osoba prevzatá do starostlivosti je osoba, ktorá sa okrem zamestnancov, právnických osôb, podnikateľov alebo ostatných fyzických osôb nachádza s ich vedomím na nehnuteľnostiach, ktoré užívajú tieto právnické osoby, podnikatelia alebo ostatné fyzické osoby).

Prostriedky CO

a) Základné druhy prostriedkov

Základnými druhmi prostriedkov sú:

- detský ochranný vak DV-65 - do 18 mesiacov
- detský ochranný vak DV-75 - do 18 mesiacov
- detská ochranná kazajka DK-88 (DK-88/93) – od 18 mesiacov do 3 rokov
- detská ochranná maska DM-1 - od 3 rokov do 15 rokov
- detská ochranná maska CM-3/3h - od 6 rokov do 15 rokov
- ochranná maska CM-3 - dospelé osoby

13) uznesenie vlády SR z 12.01.2002 číslo 22 ku koncepcii individuálnej ochrany obyvateľstva SR od roku 2000 do roku 2015

- ochranná maska CM-4 - dospelé osoby
- ochranné rúško OR-1

K týmto prostriedkom PIO sa využívajú nasledovné ochranné filtre :

- filtre typu MOF

Diagnostické dozimetre :

- súprava operatívnych dozimetrov (DC-1A-71 a DC-1B-74)
- diagnostický dozimeter (DD-80)
- obaly na PIO

Improvizované prostriedky sú:

- rôzne súčasti oblekov, alebo vhodne upravené prostriedky, ktoré sa hodia na ochranu dýchacích ciest, povrchu tela, rúk a nôh (igelitové pláštenky, gumová obuv z pogumovaného textilu a iných nepremokavých materiálov).

b) špeciálne prostriedky

sú vyhotovované ako rôzne druhy ochranných rúšok, respirátorov alebo lícnic, pričom respirátory a lícnice sa dopĺňajú vhodným typom špeciálneho ochranného filtra.

Príprava ochrannej masky OM na použitie :

Pred použitím sa ochranná maska :

- skompletuje (priskrutkuje sa MOF po odstránení skrutkového uzáveru z hrdla a vybratí zátky z PVC zo dna filtra, oboje sa potom vloží do brašne),
- lícnica sa obráti vnútrajškom von a vydezinfikuje sa napr.: 0,5% Ajatínu (nechá sa pôsobiť asi 30 minút),
- zorníky sa očistia suchou handričkou, z vnútornej strany sa ponatierajú glycerínovým mydielkom a náter sa rozotrie palcom,
- upínacie pásiky sa uvoľnia tak, aby krížové spoje boli na tyle hlavy,
- osoby s chybou zraku si u optika dajú zaskliť okuliarové vložky a nasadia si ich do lícnice,
- po 30 minútach sa lícnica masky opláchne vodou a vysuší,
- OM sa potom s naskrutkovaným filtrom vloží do brašne tak, aby ventilová komora smerovala dozadu.

2. 7. Zabezpečovanie záchranných, lokalizačných a likvidačných prác ¹⁴⁾

Územie postihnuté mimoriadnou udalosťou ¹⁵⁾ je charakterizované veľkým počtom osôb, ktoré sú bez prístrešia a základných životných potrieb, šokované, zranené alebo usmrtené, zničením a poškodením budov, priemyselných objektov, mostov, narušením dopravy, poškodením rozvodných sietí a ich zariadení, zatopením objektov a zaplavením rozsiahlych území, vznikom požiarov, postihnutím veľkého počtu zvierat, zničením alebo narušením porastov, lesov a pôdy, zhoršením hygienických podmienok, vznikom a šírením infekčných ochorení, miestnymi a plošnými závalmi ulíc, poškodením pozemných komunikácií, celkovým narušením života, životného prostredia a obmedzením výroby.

Analýzu územia obvodu z hľadiska možných účinkov mimoriadnych udalostí vypracúva obvodný úrad v spolupráci s vybranými vedúcimi objektov.

Obsah činností pri vykonávaní **záchranných, lokalizačných a likvidačných prác** ¹⁶⁾ sa člení na činnosť pri záchranných prácach, lokalizačných prácach a likvidačných prácach. Tieto sú ustanovené vyhláškou.

Silami a prostriedkami na vykonávanie ZLLP sa rozumejú: ¹⁷⁾

- a) Hasičský a záchranný zbor a Mestský hasičský a záchranný zbor hlavného mesta SR Bratislavy,
- b) záchranná zdravotná služba,
- c) útvary Policajného zboru a letecký útvar Ministerstva vnútra SR,
- d) kontrolné chemické laboratória CO,
- e) banská záchranná služba,
- f) ozbrojené sily Slovenskej republiky,
- g) obecné (mestské) hasičské zbory,
- h) závodné hasičské útvary,
- i) závodné hasičské zbory,
- j) horská služba a Spolok horských vodcov,
- k) jednotky civilnej ochrany,
- l) obecná polícia,
- m) útvary Železničnej polície,

14) § 3 ods. 6,7,8 zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov

15) príloha č. 3 k vyhláške MV SR č. 201/2002 Z. z. o zabezpečovaní organizovanie jednotiek civilnej ochrany a o zabezpečovaní záchranných, lokalizačných a likvidačných prác

16) príloha č. 4 k vyhláške MV SR č. 201/2002 Z. z. o zabezpečovaní organizovania jednotiek civilnej ochrany a o zabezpečovaní záchranných, lokalizačných a likvidačných prác

17) § 1 ods.2 vyhlášky MV SR č. 201/2002 Z. z. o zabezpečovaní organizovania jednotiek civilnej ochrany a o zabezpečovaní záchranných, lokalizačných a likvidačných prác

n) iné právnické osoby a fyzické osoby, ktorých predmetom činnosti je poskytovanie pomoci pri ochrane života, zdravia a majetku.

Záchranné, lokalizačné a likvidačné práce¹⁸⁾ **pri mimoriadnej udalosti** riadi štatutárny zástupca právnickej osoby v priestoroch ktoré vlastní, alebo užíva. Pri riadení ZLLP využíva jednotky civilnej ochrany, prípadne ďalšie sily a prostriedky na vykonávanie ZLLP. Opatrenia na zabezpečenie činnosti síl a prostriedkov vykonávajúcich ZLLP vyžadujú najmä zásobovanie pitnou vodou a potravinami, dodávku elektrickej energie, zásobovanie pohonnými látkami, dodávky všetkého potrebného materiálu na zabezpečenie činnosti jednotiek, ako aj vybraného materiálu a prostriedkov na prežitie postihnutých osôb, finančné zabezpečenie.

II.ZÁSADY OCHRANY OBYVATEĽSTVA PRI ÚNIKU NEBEZPEČNÝCH LÁTOK

1. Prevádzkové havárie spojené s únikom nebezpečných toxických látok a zásady ochrany proti ich účinkom

Neustále rastúca zložitosť výrobných technológií a procesov a používanie nebezpečných toxických látok v priemysle, poľnohospodárstve, pri úprave vody, v chladiarenských zariadeniach a ich doprava po cestných a železničných komunikáciách je stálym potenciálnym zdrojom havárií a katastrof. Základnou úlohou, ktorá môže svojou podnikateľskou činnosťou ohroziť život, zdravie alebo majetok svojich zamestnancov alebo iných osôb a civilnej ochrany je haváriám predchádzať a pre prípad ich vzniku mať pripravené zodpovedajúce opatrenia k ochrane a pomoci obyvateľstva.

Podrobnosti na zabezpečenie ochrany obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok z hľadiska možnosti vzniku v objekte, alebo komplexe objektu, pri výrobe, skladovaní a manipulácii s nebezpečnými látkami a pri preprave nebezpečných látok po dopravných komunikáciách rieši vyhláška MV SR č. 300/1996

Z. z. o zabezpečovaní ochrany obyvateľstva pri výrobe, preprave, skladovaní a manipulácii s nebezpečnými škodlivosťami v znení neskorších predpisov.

18) § 8 ods. 1 vyhlášky MV SR č. 201/2002 Z. z. o zabezpečovaní organizovania jednotiek civilnej ochrany a o zabezpečovaní záchranných, lokalizačných a likvidačných prác

Na území obvodu Bratislava sa spracúvajú a používajú najmä tieto nebezpečné toxické látky:

- **amoniak (čpavok):** Rajo, a.s., Ryba, spol. s r. o., ICE-BERG Slovakia, spol. s r.o., Mraztech, a.s., Istrochem, a.s., Palma TUMYS, a.s., Zimný štadión V. Dzurillu, O. Nepelu a Harmincova 1
- **chlór:** Slovnaft, a.s., Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s. -čerpacia stanica Pod. Biskupice, Devínska cesta, Pečiansky les
- **sírouhlík:** Istrochem, a.s.

1. 1. Amoniak (NH₃)

je bezfarebný plyn nepríjemného zápachu, ktorý je pri normálnom tlaku a teplote ľahší ako vzduch a preto stúpa nahor. Prejavuje sa silným dráždením nosa, nosohltanu a očí už pri koncentráciách, ktoré neohrozujú zdravie. Čuchom je zistiteľný pri koncentrácii 3,5mg/m³. Koncentrácie od 35 do 200 mg/m³ spôsobujú mierne až veľmi silné dráždenie dýchacích ciest a očí, slzenie a kýchanie. Koncentrácie nad 200 mg/m³ vyvolávajú neúnosné dráždenie, bolesti za hrudnou kosťou, žalúdka, hlavy, stratu orientácie, kŕče, poruchy dýchania a krvného obehu, zástavu činnosti ľadvín. Pri koncentrácii 1700 mg/m³ nastáva behom 30 minút smrť, pri 3500 mg/m³ behom 10 minút, pri 7000 mg/m³ nastáva smrť okamžite.

Prvá pomoc:

Do koncentrácie 200 mg/m³ je možná sebazáchrana, nad túto hranicu je potrebné postihnutému poskytnúť pomoc. Najdôležitejšie je prerušenie prenikania škodliviny do dýchacích ciest priložením navlhčenej vreckovky, uteráku, vaty vo vode, prípadne v roztoku kyseliny citrónovej a odsun mimo zamorený priestor - vždy kolmo na smer vetra. Po opustení zamoreného priestoru je potrebné vykonať hygienickú očistu.

Poskytnutie prvej pomoci :

- prezlečenie do čistého odevu,
- zabezpečenie tepla a kľudu v polosede,
- pri zasiahnutí do očí a pokožky postihnuté miesta umyť prúdom vody,
- ak postihnutá osoba po uvoľnení dýchacích ciest nezačne dýchať, je nutné ihneď zahájiť umelé dýchanie z pľúc do pľúc,
- zabezpečiť odborné ošetrovanie v nemocnici, alebo inom zdravotníckom zariadení.

1. 2. Chlór (Cl-2)

je žltozelený, nehorľavý, štiplavo zapáchajúci, leptavý a jedovatý plyn. Chlór má veľmi silné dráždivé účinky na sliznice, oči a poškodzuje dýchacie cesty. Prepravuje a skladuje sa vo forme stlačeného alebo skvapalneného plynu. Uvoľnenie rýchle prechádza do plynnej podoby. Pri rozpínaní sa vytvorí veľké množstvo hmly. Plyn a hmla sú 2,5 krát ťažšie ako vzduch, zostávajú pri zemi a šíria sa do ďaleka, môžu sa zhromažďovať a vnikat' do priestorov ležiacich pod úrovňou terénu (pivnice, kanalizácie a pod).

Chlór je čuchom zistiteľný už pri koncentrácii asi 1mg/m³. Koncentrácia od 2.9 mg/m³ vyvoláva dráždenie dýchacích ciest, očí, tlak, bolesť na hrudi, pocit dusenia, nevoľnosť, rozčúlenosť, zrýchľovanie a slabnutie tepu, zvracanie, hnačku. Pri koncentráciách 15 až 60 mg/m³ a explózii 30 až 60 minút dochádza k silnému poškodeniu dýchacieho ústrojenstva, nad 60 minút vzniká poškodenie závažné. Koncentrácie nad 70 mg/m³ v závislosti na čase explózie (viac ako 60 minút) sú smrteľné.

Prvá pomoc:

Do koncentrácie 15 mg/m³ je možná sebazáchrana, pri vyššej vyžaduje postihnutý pomoc.

Poskytnutie prvej pomoci:

Postup prvej pomoci je rovnaký ako pri amoniaku, účinnosť improvizovaných prostriedkov individuálnej ochrany je možné zvýšiť ich navlhčením v roztoku sódy bikarbóny.

Činnosť po vyhlásení signálu:

Okamžite po vyhlásení poplachu, alebo len čo sa dozviete o výrone nebezpečnej škodliviny - chlóru, sledujte trvale Slovenský rozhlas a televíziu, kde budú vysielané podrobnejšie a upresňujúce informácie a pokyny. Uzavrite a utesnite okná, dvere a vetracie otvory, vypnite ventilačné a klimatizačné zariadenia a výt'ah. Podľa možnosti sa snažte uchýliť vo vyššie položených miestnostiach budov. Vyčkajte na pokyny riadiacich orgánov.

Opustenie budov a evakuáciu vykonajte na ich výzvu a pokyn. Pred odchodom vypnite elektrické spotrebiče, plyn a svetlo. Zamorený priestor opustite najkratšou cestou a smerom, ktorý je stanovený Slovenským rozhlasom, televíziou, orgánmi polície a CO.

Opustenie budovy vykonajte vždy kolmo na smer vetra a **nikdy** nie po vetre! Dýchacie ústrojenstvo chráňte vlhkými uterákmi, handrami, podľa možnosti namočenými v roztoku sódy bicarbony, alebo sódy pracej.

Po opustení zamoreného priestoru vykonajte hygienickú očistu na dostupných sociálnych zariadeniach. O možnostiach návratu do svojich bydlísk resp. na pracovisko budete informovaní prostredníctvom Slovenského rozhlasu a televízie.

1. 3. Sírouhlík

je bezfarebná kvapalina aromatickej vône, od rôznych primiešaní je sfarbená do žltá a nepríjemne zapácha, vo vode je nerozpustná, rozpúšťa sa v alkohole, éteri a benzéne. Vodnou parou sa rozkladá pri teplote vyššej ako 50°C. Na vzduchu sa ľahko zapáľuje a zhorí za vzniku oxidu siričitého a uhličitého. Pary sírouhlíku klesajú pod úroveň terénu (do jám, kanal. systému). Pri úniku sírouhlíku oblasť nebezpečenstva uzavrieť, vyzvať k opusteniu priestoru (udať smer opustenia priestoru- kolmo na smer vetra).

Obyvatelia, ktorí zostali v zamorenom priestore sa musia premiestniť na vyššie podlažia, okná a dvere utesniť. Pri zásahu je potrebné používať dýchacie prostriedky a ochranné obleky. Prepravuje sa v prepravných nádržiach chránených pred sálavým teplom. Sírouhlík je jed pôsobiaci na centrálnu nervovú sústavu, pary pôsobia omamne, kvapalina dráždi kožu a oči, kožou sa vstrebáva. Spôsobuje poruchy centrálnej nervovej sústavy, bolesti hlavy poruchy zraku a rovnováhy, rozrušenie, kŕče a útlm dýchania.

Prvá pomoc:

Postihnutého dopraviť mimo zamorený priestor, oči a pokožku omyť vodou, zaviesť umelé dýchanie, odsunúť na ošetrovanie do nemocnice.

1. 4. Etylén oxid

Vlastnosti látky :

Do 11 °C číra bezfarebná kvapalina, nad 11 °C bezfarebný plyn so zápachom po éthere. Toxická látka, dráždi silno oči, dýchacie cesty, kožu a vedie k bezvedomiu a zástave dychu. Pary pôsobia silno leptavo, pri kontakte s pokožkou prichádza k omrzlinám a poleptaniu. Je ťažší než vzduch. Pri styku so vzduchom tvorí výbušné zmesi.

Zásady prvej pomoci :

Postihnutého vyniesť mimo zamorený priestor, uložiť ho do kľudnej polohy. Pri zástave dychu zaviesť umelé dýchanie z pľúc do pľúc. Postihnuté miesta na tele umyť vodou a pokryť sterilným obvazom. Pri zasiahnutí očí vymývať 10 - 15 min. čistou vodou. Poškodenie zdravia sa môže prejaviť až za 24 - 48 hod.

Režim v priestore :

V priestore úniku NL je zakázané fajčenie a práca s otvoreným ohňom. Zastaviť únik NL, priestor ohradiť a odčerpať NL. Zvyšok NL prekryť nehorľavým savým materiálom napr. suchou zeminou, pieskom alebo mletým vápnom.

Zachovať rozvahu, nepodľahnúť panike. Ukrývať sa podľa možnosti na vyvýšených miestach, vyšších poschodiach budov a pod. Nevstupovať do priestoru zamorenia.

2. Biologické otravné látky

Všeobecné režimové pravidlá:

- Zistenie dôvodne podozrivého predmetu neodkladne hlásiť priamemu nadriadenému, stálej službe v objekte a polícii (158), pričom sa uvedie:
 - meno volajúceho,
 - miesto a čas nálezu.
 - druh nálezu,
 - množstvo podozrivého predmetu,
 - vykonané opatrenia.
- Nemanipulovať s podozrivým predmetom.
- Uzatvoriť miesto nálezu a evakuovať ohrozený priestor.
- Zamedziť znehodnoteniu stôp.
- Privolaná polícia zdokumentuje stopy, miesto a predmet nálezu a zabezpečuje ďalší postup.

Ohrozenie biologickými otravnými látkami

a) Zdroje ohrozenia

Zdrojom ohrozenia sú **vojenské prostriedky biologického napadnutia** (letecké bomby, granáty), alebo **teroristický čin**. Biologické otravné látky (BOL) môžu byť uložené ako jemný prášok alebo aerosól v poštovej zásielke, v zanechanej prenosnej batožine alebo iných odložených veciach bežnej potreby. Môžu byť aj súčasťou nástražného výbušného systému. Zo všetkých potenciálnych biologických zbraní predstavujú najväčšiu hrozbu **antrax, kiahne, mor a botulizmus**.

b) Vlastnosti

Antrax (sneť slezinná) je vysoko infekčné ochorenie spôsobené baktériou *Bacillus anthracis*. Inkubačná doba je 1 až 7 dní. Spóry sú vysoko odolné, v zemi a vo vode prežívajú niekoľko desiatok rokov. Bežné dezinfekčné prostriedky sú neúčinné. K ničeniu baktérií je nutný aspoň 30 minútový var. Spóry sa likvidujú jódom a aktívnym chlóróm..

Kiahne je vysoko prenosné ochorenie spôsobené vírusom variola. Inkubačná doba je 10 až 12 dní. **Mor** je vysoko prenosné ochorenie spôsobené baktériou *Yersinia pestis*. V pôde dokáže prežívať až rok, v organizme trištvrte roka. **Botulizmus** je život ohrozujúca otrava spôsobená toxínom baktérie *Clostridium botulinum*. Spóry sa bežne nachádzajú v pôde, vode, črevnom trakte zvierat (vrátane rýb). Prvé príznaky otravy sa objavujú v rozpätí 1 hodiny až 8 dní od požitia kontaminovanej potravy.

Podozrivé zásielky, ktoré by mohli obsahovať BOL majú tieto charakteristické znaky:

- zásielka je prehnane dôsledne zabalená, prelepená, previazaná,
- časť viazania alebo lepenia vedie dovnútra zásielky,
- pri poškodenom obale vidieť vodiče, časti kovu alebo plastu,
- na zásielke sú mastné škvrny (otlačky),
- cítiť aromatický zápach (mandle, marcipán, petrolej, parfum),
- zásielka bola doručená osobne (kuriérom),
- hmotnosť je neúmeraná rozmerom zásielky alebo je rozložená nerovnomerne,
- zásielka je ofrankovaná viac ako je potrebné,
- adresa je s gramatickými chybami,
- adresované ako „Dôverné“, „Osobné“, „Do vlastných rúk“ a pod.,
- chýba pečiatka alebo PSČ na pečiatke sa nezhoduje s PSČ odosielateľa,
- odosielateľ nie je uvedený alebo je neznámy.

c) Účinky

Antrax prebieha v pľúcnej, črevnej alebo kožnej forme. Úmrtnosť závisí od prebiehajúcej formy a účinnosti liečby. Pri pľúcnej forme je takmer 100%. Príznakmi sú triaška, vysoké horúčky, dusivý kašeľ, sťažené dýchanie, zápal pľúc s vykašliavaním krvi, poruchy krvného obehu. Črevná forma je spojená so vznikom veľkého počtu vredov v tenkom čreve. Príznakmi sú nevoľnosť, bolesti brucha, krvavé zvratky, krvavé hnačky, prudký pokles telesnej teploty. Kožná forma sa prejavuje krvavými alebo hnisavými pľuzgiermi, malátnosťou, horúčkami, nechutenstvom, vracaním, bolesťami hlavy a končatín.

Ochorenie na kiahne sa prejaví vysokou horúčkou a vyrážkou, potom je postihnutý infekčný 7 až 10 dní. Príznaky ochorenia na mor sú podobné ako je uvedené u pľúcnej a kožnej forme antraxu. **Ochorenie na botulizmus** sa prejaví suchom v ústach, prehltacími a rečovými ťažkosťami, zahmleným až dvojjitým videním, obrnou dýchacích svalov.

d) Ochrana

Postup pri ochrane pred BOL je nasledovný:

- prijaté poštové zásielky zamestnanci podateľne skontrolujú vizuálne (správnosť adresy a neporušenosť obalu),
- pozitívne alebo negatívne detekovaná zásielka vykazujúca niektorý z vyššie uvedených charakteristických znakov (ods. b) je podozrivá a nesmie sa otvárať,
- **podozrivú zásielku** zamestnanci podateľne opatrne odložia prikrytú nabok alebo do obalu (sáčok, kôš, vrece), zamedzia vstupu nepovolaným osobám a nález neodkladne hlásia priamemu nadriadenému,
- vedúci alebo ním vyslaná osoba vizuálne posúdi podozrivú zásielku a rozhodne, či je dôvodne podozrivá,

- pri **dôvodne podozrivej zásielke** volá políciu a ďalej sa postupuje podľa všeobecných režimových pravidiel,
- zamestnanci podateľne (postihnutého pracoviska) vyhotovia pre políciu zoznam osôb, ktorí prišli do kontaktu s podozrivou zásielkou.

Pri podozrení alebo výskyte biologických otravných látok, ktoré môžu spôsobiť hromadné nákazlivé choroby, sa v postihnutom kolektíve vyhlasujú protiepidemické opatrenia (**observácia**) a na postihnutom území sa obmedzuje voľnosť pohybu až po najdlhšiu dobu inkubácie (**karanténa**).

e) Prvá pomoc

- vyzliecť **kontaminované** oblečenie a vložiť do plastového vreca,
- umyť ruky mydlom a osprchovať sa,
- podrobiť sa lekárskej prehliadke.

3. Ochranné opatrenia v okolí atómových elektrární

Civilná ochrana zabezpečuje ochranu obyvateľstva pre prípad havárie spojenej s únikom rádioaktívnych látok cestou neustálej pripravenosti systémov, spracúvania adekvátnej dokumentácie a materiálneho zabezpečenia pre:

- vyznenie a varovanie,
- monitorovanie,
- ukrytie,
- individuálnu ochranu,
- jódovú profylaxiu,
- evakuáciu,
- reguláciu pohybu osôb,
- špeciálnu očistu územia,
- zdravotnícku starostlivosť.

Obyvateľstvo v prípade radiačnej nehody bude varované kolísavým zvukom sirén v trvaní dve minúty. Obyvatelia budú varovaní aj prostredníctvom miestnych rozhlasov a ďalšími masovokomunikačnými prostriedkami (rozhlas, televízia). Hlásenia budú primerané okamžitej situácii a budú opakované. Na miestne hlásenia a na informovanie odľahlých miest budú použité aj autá polície a požiarnikov, útvary CO. Súčasne s varovaním vykonávajú okresné a miestne úrady štátnej správy v súlade s havarijným plánom ďalšie opatrenia, ktoré slúžia na ochranu.

4. Režimy života v oblastiach ohrozenia a oblastiach predpokladaného ohrozenia pri vzniku mimoriadnych udalostí s únikom nebezpečných látok

4. 1. Všeobecné zásady pre režim života obyvateľstva pri úniku nebezpečných látok

Režim života obyvateľstva pri mimoriadnej udalosti s únikom nebezpečnej látky vo všeobecnosti uplatňovať nasledovne:

a) ak je osoba očitým svedkom vzniku mimoriadnej udalosti, odovzdať bez omeškania informáciu na tieto tiesňové čísla: "112"- Koordinačné centrum IZS, "158"-policajný zbor SR, "155"- záchranná služba, "150"-požiarna ochrana,

b) v ďalšom poradí volať miestnu políciu, miestny úrad, obvodný úrad - odbor krízového riadenia

c) pri podávaní informácie príjemcovi uviesť tieto základné údaje:

- meno, priezvisko, adresa a telefón informátora,
- druh mimoriadnej udalosti, čas, dátum a zdroj jej vzniku,
- vizuálne prejavy unikajúcej látky (pary, oblak, farba, kaluž a pod., poškodenie rastlínstva v okolí zdroja úniku),
- druh obalu a prepravného prostriedku, z ktorého látka uniká,
- známy počet postihnutých osôb,
- popis zdravotného stavu postihnutých, vrátane príznakov,
- počasie v mieste vzniku mimoriadnej udalosti (smer a orientačná rýchlosť vetra, slnko, dážď, hmla a pod.),
- orientačné body v okolí vzniku mimoriadnej udalosti (mosty, iné dopravné stavby, kanály, násypy, komíny, nádrže, vysoké stromy a pod.).

d) pri zaznamenaní varovného signálu a pobyte vonku si hneď zabezpečiť individuálnu ochranu dýchacích ciest improvizovanými prostriedkami (vlhká tkanina, šatka a pod.) a vyhľadať v blízkej budove úkryt na vyšších poschodiach v utesnenej miestnosti,

e) pri zaregistrovaní varovného signálu v aute zastaviť a vyhľadať pri súčasnom použití improvizovaného PIO hneď úkryt v blízkej budove na vyšších poschodiach v utesnenej miestnosti,

f) pokiaľ niekto v okolí nezačul varovný signál (invalidné osoby), upozorniť ho na vznik mimoriadnej udalosti,

g) pri varovaní o vzniku mimoriadnej udalosti s únikom nebezpečnej rádioaktívnej látky užiť ihneď jódové profylaktika v dávke podľa návodu na krabičke,

h) z jednotlivých skupín obyvateľstva prednostne poskytovať pomoc starým, nemocným a invalidným osobám, deťom, tehotným ženám a osobám v najbližšom okolí,

i) podľa svojich možností poskytnúť potrebné ukrytie vo svojom byte a dome ohrozeným osobám v núdzi,

j) prednostne v ohrozenej oblasti chrániť vlastný život a zdravie, svojich blízkych aj ostatných občanov, až následne majetok, zvieratá a životné prostredie v ohrozenej oblasti,

k) sústavne registrovať informácie o situácii a záväzné pokyny z hromadných oznamovacích prostriedkov od oprávnených subjektov, tieto odovzdávať neskomolené ďalej,

l) presne dodržiavať záväzné pokyny príslušných subjektov ku riešeniu mimoriadnej situácie,

m) pritom konať pokojne, s rozvahou a bez paniky, túto vo svojom okolí nerozširovať neoverenými správami a informáciami,

n) nezľahčovať, nepodceňovať, ani nepreceňovať riziká i možné následky vzniknutej mimoriadnej situácie,

o) v stajniach zabezpečiť hospodárske a domáce zvieratá -uzavrieť, dať im krmivo a vodu na 2-3 dni, uzavrieť a utesniť stajne, tieto zreteľne označiť veľkým písmenom "Z" pre informáciu odborných jednotiek,

p) kontaminované zvieratá nepúšťať dnu, zvieratá zvnútra von,

q) uvoľniť potrebný priestor na zásah na parkovisku zasahujúcim štábom a odborným jednotkám preparkovaním osobného vozidla,

r) obmedziť pohyb vonku a zbytočné cestovanie,

s) utesniť pri ukrytí v byte a v dome všetky otvory tesniacimi materiálmi (plsť, penová hmota, lepiace pásky a pod.), čím zabrániť nežiadúcej kontaminácii vnútorných priestorov,

t) vytvoriť si zásoby trvanlivých potravín a vody v nepriedušných obaloch (sklo, plasty, plech a pod.) na 2-3 dni, pripraviť evakuačnú batožinu pre seba i ďalšie ukryvané osoby v minimálne potrebnom objeme (základné životné potreby, osobné doklady, cennosti, lieky, potraviny a nápoje a pod.),

u) zbytočne netelefonovať z dôvodu potreby stálych i mobilných telefónnych liniek pre zasahujúce štáby a odborné jednotky, ako aj pre riadiace orgány ZLLP,

v) **nepožívať alkohol, drogy a lieky** znižujúce spôsobilosť k riadeniu vlastného motorového vozidla pri prípadnej samovoľnej evakuácii,

w) **na pokyn oprávnených subjektov k evakuácii** sa presunúť aj s evakuačnou batožinou mimo hraníc evakuovanej oblasti (vlastným vozidlom alebo pristaveným hromadným prepravným prostriedkom). Vlastný automobil maximálne vyťažiť aj cudzími osobami (susedia a pod.),

x) **pred opustením priestoru ukrytia** uhasiť otvorený oheň, vypnúť hlavné rozvody plynu a vody, vypnúť elektrické spotrebiče (okrem chladničiek a mrazničiek), utesniť a uzamknúť miestnosť i dom,

y) **vchodové dvere zvonka opatrit'** priehľadnou plastovou obálkou na spisy s listom papiera formátu A4, kde uviesť názov "EVAKUÁCIA", meno a priezvisko, čas, dátum a miesto evakuácie,

z) **nestrácať drahocenný čas dohľadávaním detí z MŠ a ZŠ**, ani iných rodinných príslušníkov, lebo deti budú evakuované spolu s učiteľmi a vychovávateľmi. Rodiny sa budú následne zlučovať v kontrolných roztried'ovacích stanovištiach (ďalej len "KRS"), zriadených tesne za hranicami evakuovanej oblasti.

4. 2. Režim života pre ohrozené obyvateľ'stvo pri úniku nebezpečnej chemickej látky

Pri možnosti vzniku mimoriadnej udalosti s únikom tejto látky sa vyhlasuje 2 min. kolísavým tónom sirény varovný signál "VŠEOBECNÉ OHROZENIE". Tento sa po vzniku mimoriadnej udalosti zdvojuje vyhlásením chemického poplachu. Následne sa v rozhlase obce (objektu) odvysielala relácia s pokynmi pre ohrozené obyvateľ'stvo.

Obyvateľ'stvom, ktoré je ohrozené následkami mimoriadnych udalostí s únikom nebezpečných chemických látok zo stacionárnych zariadení, uplatňovať tento režim života:

4. 2. 1. Pri pobyte osôb na otvorenom priestranstve:

a) **po obdržaní varovného signálu** priestranstvo opustiť kolmo na smer prízemného vetra a chrániť si dýchacie cesty,

b) **pri presune** ihneď použiť improvizovaný PIO dýchacích ciest (vo vode namočená vreckovka, šatka, gáza, vata, obvaz),

c) **ihneď vyhľadať najbližší dom**, vystúpiť do výšky 3.poschodia a vyššie a vyhľadať úkryt v miestnosti na záveternej strane,

d) neukrývať sa do pivníc a terénnych nerovností (priehlbín, jám, priekop a pod.), nakoľko väčšina plyných nebezpečných chemických látok je ťažšia ako vzduch,

e) u amoniaku zohľadňovať jeho rozdielne vlastnosti za suchého a vlhkého počasia (za suchého počasia je ľahší ako vzduch a dobre sa rozptyľuje, za vlhkého počasia výborne viaže vzdušnú vlhkosť za vzniku chladnej hmly, ktorá sa šíri v prízemných vrstvách atmosféry),

f) po vstupe do budovy si dôkladne ihneď umyť ruky, tvár a iné nekruté časti tela,

g) ukryť sa do miestnosti s čo najmenším počtom okien,

h) vypnúť ventilačné a klimatizačné zariadenia,

i) uzavrieť a utesniť okná, dvere a ventilačné otvory (mokrými handrami, lepiacou páskou, fóliami, igelitom, penovou hmotou, tmelom a pod.),

j) pripraviť si nevyhnutnú zásobu pitnej, úžitkovej vody a potravín na 2-3 dni v uzavretých nádobách a tiež nevyhnutnú evakuačnú batožinu (doklady, cennosti, lieky, potraviny a tekutiny na 2-3 dni a pod.),

k) sledovať informácie a pokyny v prostriedkoch hromadnej informácie, pokyny v miestnom rozhlase a z rádio vozov, vyhlášky a i.,

l) zhotoviť si svojpomocne improvizované PIO dýchacích ciest a očí (vreckovka alebo šatka, navlhčená proti účinkom amoniaku v roztoku kyseliny citrónovej, octovej alebo siričitanu sodného, proti účinkom chlóru v roztoku jedlej sódy alebo pracej sódy, zväračské, lyžiarske alebo potápačské okuliare), prípadne povrchu tela (čizmy, galoše, plastové fólie, rukavice a pod.),

m) opustenie budovy z dôvodu evakuácie vykonať len na pokyn oprávnených subjektov,

n) pred odchodom vypnúť el. spotrebiče (okrem chladničky a mrazničky), hlavný uzáver plynu a vody, uhasiť otvorený oheň,

o) v stajniach a chlievoch zabezpečiť domáce zvieratá krmivom a vodou na 2-3 dni, utesniť ich otvory a tieto uzamknúť, viditeľne ich označiť písmenom "Z",

p) na vchodové dvere umiestniť v priehľadnej plastovej obálke na spisy list papiera formátu A4, kde uviesť názov "EVAKUÁCIA", meno a priezvisko, čas a dátum, miesto evakuácie alebo ukrytia,

q) byť (miestnosť) a zamorený priestor opustiť najkratšou cestou a smerom, ktorý bol stanovený miestnym (objektovým) rozhlasom, za použitia improvizovaných (typizovaných) PIO,

r) po opustení kontaminovanej oblasti vykonať čiastočnú a následne úplnú hygienickú očistu na dostupných sociálnych zariadeniach,

s) **špeciálne PIO** si vyzdvihnúť až na základe výzvy na určenom mieste .

4. 2. 2. Pri pobyte vnútri bytu alebo na pracovisku:

a) **nevychádzať**, ak to nie je nevyhnutné, v prípade nutnosti len v nasadených PIO,

b) **vypnúť** ventilačné a klimatizačné zariadenia,

c) **uzavrieť a utesniť** okná, dvere a vetracie otvory,

d) **d'alej postupovať** podľa režimu života ako v bode 3. 2. 1.

4.3. **Režim života pre ohrozené obyvateľstvo pri úniku nebezpečnej rádioaktívnej**

látky

4. 3. 1. Režim života pre obyvateľstvo pri ukrytí v domoch a bytoch

Tento uplatňovať v nasledujúcom poradí:

a) **po obdržaní varovného signálu** o vzniku radiačnej havárie a pokynov na ukrytie sa nezdržiavať na otvorenom teréne, reagovať bez paniky, zakryť si dýchacie cesty improvizovanými PIO (šatka, vreckovka, gáza, obvaz a pod.) a potom vykonať presun do najbližšej pivnice, alebo do bytových a iných priestorov vnútri budov,

b/ **pozavierať hospodárske a domáce zvieratá** do utesnených stajní, pripraviť im zásobu nekontaminovaného krmiva a napájacej vody na 2-3 dni,

c) **pred vstupom do budovy odložiť** v smere prízemného vetra vrchné ošatenie a obuv, používané mimo budovu a to pred vchod do budovy zvonka, alebo vo vstupnej časti budovy,

d) **bez omeškania požiť** jódové profylaktikum v dávke podľa návodu na krabičke,

e) **na ukrytie v budovách využiť** prednostne miestnosti na zväeternej strane od smeru šírenia rádioaktívneho oblaku, a to s minimálnym počtom otvorov (okien, vetrákov a vonkajších dverí), nakoľko v týchto je najvyšší zoslabovací účinok na priamo sa šíriace ionizujúce žiarenie,

f) **informovať o vzniku radiačnej havárie** najbližších susedov (najmä telesne postihnuté, nemocné a nevládne osoby) a poskytnúť im pomoc pri realizácii režimu správania sa,

g) **nevychádzať zbytočne** do kontaminovaného terénu, okrem nevyhnutných prípadov (napr. periodické dojenie zvierat), obmedziť cestovanie, pritom používať PIO v ochranej polohe,

h) pri ukrytí zabrániť usadzovaniu rádioaktívnych látok v budove dôsledným zatvorením okien, dverí a vetrákov a tiež utesnením špár vlhkými tkaninami, tesniacimi penovými páskami, plsťou alebo novinovým papierom,

i) na vchodové dvere umiestniť v priehľadnej plastovej obálke na spisy list papiera formátu A 4, kde uviesť názov "UKRYTIE", meno a priezvisko, čas a dátum, miesto ukrytia,

j) z dôvodu zabránenia preniknutia rádioaktívneho prachu do vnútra bytu a domu taktiež vypnúť klimatizáciu, nasávajúcu vonkajší vzduch a uzavrieť vetracie otvory,

k) dôkladne si umyť ruky, vlasy a najmä nechránené kontaminované časti tela pod tečúcou (najlepšie teplou) vodou a následne sa osprchovať,

l) naplniť vaňu pitnou vodou, vytvoriť si zásobu pitnej vody do fliaš a iných uzavretých obalov. Vodu z verejného vodovodu možno používať bez obáv z vnútornej kontaminácie tela, nakoľko vodné zdroje a vodárne sú priebežne monitorované určenými špecialistami a pri ich prípadnej kontaminácii bude vodovod uzavretý,

m) kontaminované domáce zvieratá nevypúšťať dnu, nekontaminované zvieratá zvnútra domu nevypúšťať von,

n) v byte odstrániť horľavé závesy a predmety, pripraviť si improvizované hasiace prostriedky,

o) zásadne nepožívať potraviny a ovocie prinesené zvonka, iba potraviny skladované pred vznikom radiačnej havárie vo vnútri bytu a domu v nepriepustných obaloch (odporúčané materiály- sklo, kovy a plasty, najvhodnejšie uzávery- so závitom a zábrusom),

p) obmedziť pohyb po byte a pivnici kvôli vyššej spotrebe kyslíka,

q) priebežne sledovať informácie o vývoji situácie z verejno-právnej televízie rozhlasovej stanice Slovensko 1 (alebo ROCK FM), z verejno-právnej televíznej stanice STV 1, obecného rozhlasu, z rádio vozov a vyhlášok pre obyvateľstvo,

r) zbytočne netelefonovať v stálej ani mobilnej sieti, aby sa nezahltili telefónne linky potrebné pre záchranárov,

s) nevyvolávať zbytočnú paniku, nevykonávať neuvážené akcie a správať sa disciplinovane,

t) plniť presne pokyny ku ďalšiemu správaniu sa (pokračovanie v ukrytí, evakuácia, presídlenie, odvolanie varovného signálu a i.) od obecnej samosprávy, prípadne od iných oprávnených subjektov.

4.3.2. Režim života pre obyvateľstvo pri ukrytí v stálych a havarijných úkrytoch:

1. Režim správania sa osôb pri vstupe do úkrytu z vonkajšieho kontaminovaného prostredia dodržiavať v tomto poradí:

a) odložiť vrchný odev, PIO a úkrytovú batožinu v chodbe pred vstupom do úkrytu, alebo v inom určenom priestore,

b) vykonať v prvej hygienickej predsieni (slučke) čiastočnú dezaktiváciu odevu, obuvi a neseného materiálu, ale hlavne nechránených kontaminovaných častí tela,

c) vykonať vlastnú úplnú hygienickú očistu.

2. Režim života osôb v úkryte uplatňovať takto:

a) starať sa o osobné veci, udržiavať PIO v pohotovostnej polohe a použiť ich včas len na pokyn veliteľa úkrytového družstva,

b) zbytočne nepoužívať sociálne zariadenia úkrytu, šetriť vodou a potravinami, dodržiavať čistotu a poriadok pri osobnej hygiene,

c) nefajčiť, nezapaľovať sviečky, neznečisťovať vzduch, ani iným spôsobom neobmedzovať spolu ukrývané osoby,

d) zbytočne nevyhľadávať konflikty so spolu ukrývanými osobami, nevyžadovať pre svoje osobné pohodlie neodôvodnené privilégia,

e) zdržiavať sa len vo vymedzenom priestore, zbytočne sa z neho nepremiestňovať a tým neprekážať v činnosti príslušníkom úkrytového družstva a zbytočne nevyrušovať spolu ukrývané osoby,

f) v priebehu vývoja mimoriadnej situácie sa správať pokojne, s potrebným nadhľadom a disciplinovane,

g) nevyvolávať a nešíriť paniku v úkryte, ale svojim správaním sa tejto predchádzať,

h) napomáhať pri udržiavaní pokoja úkrytového družstva,

i) pozorne zaznamenávať a registrovať informácie o vývoji mimoriadnej situácie,

j) presne sa riadiť ustanoveniami platného úkrytového poriadku, priamymi pokynmi a usmerneniami veliteľa a príslušníkov úkrytového družstva, ktoré sú vydávané vzhľadom na vývin mimoriadnej situácie,

k) dodržiavať stanovené režimy správania sa v úkryte,

l) navrhovať príslušníkom úkrytového družstva reálne opatrenia smerujúce ku zlepšeniu situácie osôb v úkryte a k efektívnosti ukrytia.

3. Režim života osôb opúšťajúcich úkryt uplatňovať takto:

a) ak nie je okolie úkrytu kontaminované, organizovane na pokyn veliteľa odchádzať do svojich domov (bytov),

a) b) pri kontaminácii okolia úkrytu opustiť úkryt v nasadených PIO a po vyznačených priechodoch na MŠO alebo do prepravných prostriedkov k vykonaniu evakuácie, pričom presne plniť pokyny poriadkových jednotiek.

4.3.3. Režim života pre obyvateľstvo pri jódovej profylaxii

Tento po obdržaní pokynov uplatňovať nasledovne:

a) **jódové profylaktikum použiť** ihneď po obdržaní varovného signálu o vzniku radiačnej havárie (aspoň do 1 hod. po vzniku) bez vyčkávania na výsledky monitorovania skutočnej radiačnej situácie a na rozhodnutie príslušnej územnej havarijnej komisie a to v dávke podľa návodu na krabičke.

b) **podľa vývoja** skutočnej radiačnej situácie na pokyn príslušných subjektov užiť opakovane polovičnú dávku po 24 hod. a po 48 hod.,

c) **tehotné a dojčiace ženy** užiť maximálne dve dávky. Osoby citlivé na jód alebo trpiace chorobou štítnej žľazy sa poradiť s lekárom o užití profylaktika a o odporučenom dávkovaní.

4.3.4. Režim života pre obyvateľstvo pri evakuácii

1. Tento po obdržaní pokynov na evakuáciu uplatňovať nasledovne:

a) **pripraviť si evakuačnú batožinu** s týmto obsahom: osobné doklady vrátane osobného preukazu, cennosti, technický preukaz vozidla a vodičský preukaz, trvanlivé potraviny a nápoje na 2-3 dni, vkladné knižky, sporožiro, cenné papiere, špecifické lieky, predmety osobnej hygieny, obuv, prikrývku, spací vak, nafukovačku, bielizeň, náhradný odev, nepremokavý plášť,

b) **dalej uhasiť** otvorený oheň, vypnúť hlavné rozvody plynu a vody, vypnúť elektrické spotrebiče (okrem chladničiek a mrazničiek), nechať uzavreté a utesnené okná a dvere i upchaté vetráky,

c) **uzamknúť** byt a dom, zaistiť okná a dvere proti vlámaniu

d) **na vchodové dvere** umiestniť v priehľadnej plastovej obálke na spisy list papiera formátu A4, kde uviesť názov "EVAKUÁCIA", meno a priezvisko, čas a dátum, miesto evakuácie alebo ukrytia,

e) **vziať so sebou** evakuačnú batožinu, nekontaminované domáce zvieratá, PIO dať do ochrannej polohy, presun do pristavených prepravných prostriedkov vykonať bez časových strát,

f) vyhľadať osoby u ktorých možno predpokladať, že nemohli zaregistrovať vyhlásenie evakuácie, týchto vyhľadať a poskytnúť im zodpovedajúcu pomoc (prestárlym, nemocným, nevládnym a pod.),

g) vybaviť hospodárske zvieratá krmivom a zásobou vody na 2-3 dni, uzavrieť a utesniť stajne, tieto zreteľne označiť veľkým písmenom "Z".

2. Evakuácia bude prebiehať dvomi hlavnými formami:

a) organizovane prostriedkami hromadnej prepravy,

b) samovoľne súkromnými prepravnými prostriedkami evakuantov.

3. Pri organizovanej evakuácii osôb prostriedkami hromadnej prepravy uplatňovať tieto režimy života:

a) k odsunu sa zhromažďovať na určených miestach bez vyvolávania paniky podľa pokynov obecného úradu vydaných miestnym rozhlasom (alebo inými spôsobmi), poradie odsunu určí obecný úrad,

b) po nariadení evakuácie budú deti spolu s učiteľmi a vychovávateľmi z predškolských a školských zariadení vy evakuované samostatne. V KRS bude organizované spájanie rodín, z uvedeného dôvodu rodičia nezdržiavať priebeh evakuácie zbytočným vyhľadávaním detí,

c) osoby vy evakuované z kontaminovaných oblastí prejsť cez KRS z dôvodu vykonania dozimetrickej kontroly, zisťovania plošnej kontaminácie povrchu tela nebezpečnými látkami, vykonania hygienickej očisty a prípadného poskytnutia prvej predlekárskej pomoci a prvej lekárskej pomoci,

d) po ukončení evakuácie je možné vyhľadať príbuzných, alebo sa uchádzať o iné ubytovanie, ako vopred zabezpečila evakuačná komisia. Nikomu nebude zabránený voľný pohyb mimo ohrozenej oblasti.

4. Samovoľnú evakuáciu súkromnými prepravnými prostriedkami voliť najmä v týchto prípadoch:

a) vozidlo je zagarážované neďaleko miesta ukrytia, je v dobrom technickom stave,

b) v nádrži vozidla je zásoba benzínu aspoň na 100 km jazdy,

c) potencionálny vodič je plne spôsobilý na jazdu.

5. Pri tejto forme evakuácie uplatňovať tieto režimové opatrenia:

a) trasu jazdy dodržať kolmo na smer prízemného vetra,

b) voliť najmä vopred určené verejné komunikácie, na ktorých budú poriadkové jednotky regulovať pohyb osôb a prepravných prostriedkov,

c) pri nepoužití určených trás rátať s dlhšou dobou na opustenie ohrozenej oblasti a voliť jazdu kolmo na smer vetra,

d) dodržiavať presne pokyny poriadkových jednotiek, sledovať správy Slovenského rozhlasu a po opustení hraníc ohrozenej oblasti zastaviť sa na KRS. Na KRS sa podrobiť evidencii a tiež monitorovaniu ožiarenia a plošnej kontaminácie (vrátane osobných vecí, prepravného prostriedku a domácich zvierat).

4.3.5. Režim života pre obyvateľstvo pri individuálnej ochrane osôb

Tento uplatňovať nasledovne:

a) najmä pri pohybe mimo úkryt, chrániť si dýchacie cesty použitím ochranného rúška, popr. ochrannej masky,

b) ak nie sú tieto PIO k dispozícii, použiť improvizované PIO (rúško z navlhčenej vreckovky, uteráku, z viacnásobne preloženej gázy upevnenej čo najtesnejšie k tvári, do improvizovaného rúška vsunúť viac vrstvený toaletný papier, papierový obrúsok, vrstvu vaty a pod.),

c) povrch tela je nutné chrániť vždy pri pohybe mimo úkryt:

- celo hlavovou prikrývkou nasadenou tak, aby čo najviac kryla nielen temeno hlavy, ale aj čelo, uši a krk,
- šálom, rukavicami, plášťom do dažďa s kapucňou,
- návlekmi na obuv z igelitu, uviazanými nad členkami,
- návlekmi z igelitu na ruky uviazanými nad zápästím.

4. 4. Režim života pre ostatné ohrozené obyvateľstvo pri úniku nebezpečnej biologickej látky

Tento uplatňovať nasledovne:

a) dodržiavať zákaz obmedzeného styku osôb počas observácie a karantény a zhromažďovania sa osôb,

b) sledovať informácie a pokyny oprávnených subjektov k riešeniu situácie,

c) dodržiavať zákaz voľného pohybu vo voľnom teréne bez nasadených PIO, vychádzať len na nevyhnutnú dobu,

d) prísne dodržiavať hygienické opatrenia,

e) merať pravidelne telesnú teplotu osôb v dome a byte,

f) priebežne vykonávať vo svojich domoch a bytoch čiastočnú dezinfekciu, dezinfekciu a deratizáciu,

g) zvýšený výskyt vážnych ochorení hlásiť zdravotníckym odborným jednotkám a iným záchrancom,

h) prísne sa riadiť pokynmi oprávnených subjektov po vyhlásení proti epidemickým a protiepidemickým opatrení i režimu života a po ich odvolaní.

5. Podiel civilnej ochrany na radiačnom monitorovaní územia

Monitorovanie zložiek životného prostredia pre prípad mimoriadnej udalosti s únikom rádioaktívnych látok na území Slovenskej republiky organizuje SLOVENSKE ÚSTREDIE RADIAČNEJ MONITOROVACEJ SIETE. Významné postavenie v monitorovaní územia má civilná ochrana, ktorá buduje a prevádzkuje tri monitorovacie systémy:

Monitorovací systém - na báze dozimetrov DC-4C a DC-4D určených pre monitorovanie a hodnotenie radiačnej situácie pri haváriách atómových elektrární. Prístroje sú rozmiestnené na celom území SR.

Monitorovací systém - na báze radietrov RM-6O s kontinuálnym meraním, vyhodnocovaním a ukladaním výsledkov podľa vopred nastaveného režimu. Tento systém umožňuje automatické upozornenie na prekročenie nastavených hodnôt a vyhlásenie poplachu. Prístroje sú umiestnené v okresných mestách.

Monitorovací systém - založený na gamaspektrometrickom meraní vzoriek pôd z vopred určených bodov po celom území SR. Vzorky vyhodnocujú Kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany .

Uvedenými monitorovacími systémami sa získavajú podklady na určenie priemerného radiačného pozadia alebo na zistenie neohlásenej jadrovej havárie.

6. Kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany

Zabezpečujú úlohy v oblasti chemického a radiačného prieskumu. Vykonávajú odber vzoriek, vyhodnocujú ich a na základe zistených výsledkov navrhujú opatrenia na ochranu obyvateľov. Analyzujú nebezpečné látky a robia prognózu ďalšieho vývoja v sledovanom prostredí. Na základe analýz navrhujú opatrenia CO. **Podieľajú sa** na monitorovaní životného prostredia a následkov havárií na vodných zdrojoch, pri požiaroch a únikoch nebezpečných látok. Účinne prispievajú k zvyšovaniu úrovne ochrany obyvateľstva.

7. Zväz civilnej ochrany

je dobrovoľnou, politicky nezávislou, brannou organizáciou v rámci Združenia technických a športových činností SR, ktorý plní celospoločenské opatrenia civilnej ochrany, orientuje svoju činnosť na realizáciu osvetových a výchovných programov, zameraných na ľudskú výchovu mládeže a dospelých,

výchovu k sebaochrane a vzájomnej pomoci, ochranu obyvateľstva pri možných mimoriadnych udalostiach, zabezpečuje aktívny podiel na realizácii príslušných opatrení CO podľa požiadaviek štátnych, hospodárskych a občianskych orgánov a organizácií.

Ing. Milan Koiš
inštruktor CO